

Рішення разової спеціалізованої вченої ради про присудження ступеня доктора філософії

Разова спеціалізована вчена рада Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки на підставі прилюдного захисту дисертації «Політична ідентичність як фактор формування громадянської свідомості: теоретико-методологічний аналіз» зі спеціальності 052 Політологія 20 квітня 2023 року.

Ісаєва Наталя Юріївна, 1988 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила 2011 року Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара зі спеціальністю Міжнародні відносини та здобула кваліфікацію магістра політолога-міжнародника.

Навчається в аспірантурі Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара 2019 року до теперішнього часу.

Дисертацію виконано у Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник – Кривошеїн Віталій Володимирович, доктор політичних наук, професор, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, в.о. декана факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Здобувачка має 7 наукових праць, зокрема 3 – у наукових фахових виданнях України з політичних наук, 3 – у зарубіжних виданнях з політичних наук, 1 – у науковому виданні України.

1. Яценко, Н. Ю. Громадянське суспільство і громадянська свідомість у сучасному світі. Філософія та політологія в контексті сучасної культури. 2021. Т. 13, № 2. С. 35-41. <https://doi.org/10.15421/352122>

2. Ісаєва, Н. Ю. Бінарність політичної ідентичності: теоретико-методологічний аналіз. Грані. 2022. № 25 (5). С. 18-22. <https://doi.org/10.15421/172254>

3. Ісаєва, Н. Ю. Місце та роль політичного лідера в процесі формування громадянської свідомості. Politicus. 2022. № 2. С. 31-36. <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-2.5>

4. Яценко, Н. Ю. Політична ідентичність: концептуалізація поняття. Evropsky Politicky a Pravni Diskurz. 2020. Vol. 7 (6). P. 130-136. <https://doi.org/10.46340/eppd.2020.7.6.15>

5. Ісаєва, Н. Ю. Концепція «життєвого світу»: місце та роль у формуванні політичної ідентичності та громадянської свідомості. Baltic Journal of Legal and Social Sciences. 2022. № 1. P. 65-72. <https://doi.org/10.30525/2592-8813-2022-1-8>

6. Ісаєва, Н. Ю. Національна та наднаціональна ідентичність у формуванні політичної ідентичності. Baltic Journal of Legal and Social Sciences. 2022. № 2. P. 85-90. <https://doi.org/10.30525/2592-8813-2022-2-14>

7. Ісаєва, Н. Ю. Партійна та соціальна ідентичність: співвідношення понять. Гілея: Науковий вісник. 2021. Вип. 165 (10) Філософські науки. Політичні науки. С. 46-51.

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

Висоцький Олександр Юрійович, голова разової ради, доктор політичних наук, професор, професор кафедри міжнародних відносин ДНУ. Дисертаційна робота демонструє глибоку дослідницьку роботу, має закінчений характер, але є уточнюючі питання.

Іщенко Ігор Васильович, рецензент разової ради, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин ДНУ. Підкреслюючи в цілому високий науковий рівень виконаної роботи, водночас варто зупинитися на окремих положеннях і висновках Н. Ісаєвої, які мають дискусійний характер або потребують додаткового обґрунтування.

1. В дисертації немає такого важливого елементу сучасного політичного життя будь-якої держави світу як Інтернет-простір і механізм його впливу на формування як політичної ідентичності, так і громадянської свідомості. Не приділена увага ризикам мережевої маніпуляції та феномену появи авторитарного політичного симулякру.

2. Дисертація набула б більш повного емпіричного обґрунтування, якби здобувачка звернулася б до досвіду різних країн світу щодо формування громадянської свідомості через конструювання національної та політичної ідентичності. Зокрема, досвід таких розвинених держав, як США, Німеччина, Велика Британія, був би корисним для України. Наприклад, американська ідентичність у витоках свого утворення була втіленням і уособленням ідей, що означає бути американцем, тобто в основі ідентичності США лежить ідеологічна природа.

3. Слід було б звернути увагу на такі аспекти політико-маніпулятивних технологій, як проведення стратегічних кампаній дезінформації з боку агресора (Російської Федерації) в сучасній Україні. Слід було б також приділити увагу боротьбі з фейковими повідомленнями під час військових дій.

Перелічені зауваження не ставлять під сумнів отримані фундаментальні, ґрунтовні наукові результати та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації Н. Ісаєвої. Відзначені недоліки та дискусійні положення не стосуються актуальності роботи, наукової новизни, достовірності та практичної цінності отриманих результатів дисертаційного дослідження. Разом з тим, висловлені зауваження носять виключно рекомендаційний характер, оскільки окреслюють перспективні напрями подальших наукових розробок досліджуваної теми.

Третяк Олексій Анатолійович, рецензент разової ради, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології ДНУ. Дисертаційному дослідженню, що рецензується, притаманні й деякі дискусійні положення, з якими важко погодитись:

1. В дисертації немає такого важливого елементу світової теорії політичної ідентичності, як аналіз наукової праці Ніколо Макіавеллі «Государ», де розкривається методологія набуття влади, методи управління, формування політичної ідентичності й громадянської свідомості народу, відзначаються риси та вміння ідеального правителя (політичного лідера). Деякі з цих ідей у подальшому були покладені до основ сучасної теорії політичної ідентичності.

2. Робота значно виграла, якби в ній дисертантка запропонувала конкретні рекомендації для розвитку контрманіпулятивних дій та практик у процесі формування громадянської свідомості в сучасній Україні в умовах російської війни проти України. При цьому слід зауважити, що концепція політичної маніпуляції має уточнюватися на всіх рівнях державної влади – від локального до національного з урахуванням соціологічних емпіричних даних.

3. У своїй дисертації Н. Ісаєва виділяє у структурі політичної ідентифікації ідеологічний, партійний і персоніфікований рівні, підкреслюючи, що кожен з цих рівнів передбачає установку в свідомості актора на певну ідеологію, політичну партію, діяча, що багато в чому визначає електоральну поведінку індивіда. Говорячи про ідеологічну ідентифікацію, варто було б звернути увагу на процеси деідеологізації, розмивання ідеологічних пріоритетів населення і таке інше, що притаманне сучасному політичному процесові.

Вищенаведені спірні положення мають дискусійний характер і не впливають на належний рівень дисертації на здобуття наукового ступеню доктора філософії, що рецензується.

Кущ Галина Михайлівна, офіційний опонент разової ради, доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології, соціології та культурології Харківського національного педагогічного університету імені Григорія Сковороди. Деякі положення дисертації є дискусійними, що у свою чергу пов'язано з означенням дисертантом власної позиції з цих питань. Тому варто зробити певні зауваження та рекомендації для подальшого удосконалення обумовленої проблематики.

1. У дисертації значна увага приділяється структурі політичної ідентичності в цілому, механізмам формування громадянської свідомості. Але, для, так би мовити, «повноти картини», доцільно було б відзначити чинники формування української політичної свідомості.

2. Сьогодні, в страшний період російської агресії й вторгнення в Україну питання формування громадянської свідомості українців, їх політичної ідентичності та самоідентифікації є найактуальнішим. Тому, дисертаційна робота значно виграла б, якби в ній містились конкретні рекомендації для розвитку контрманіпулятивних дій та практик у процесі формування громадянської свідомості в сучасній Україні в умовах російської війни проти України. Які кроки з боку держави й суспільства можна запропонувати?

Слід акцентувати, що позначені зауваження та дискусійні положення змісту дисертації не ставлять під сумнів теоретичну та практичну цінність дисертаційної роботи, тим більш належну високу оцінку рівня її виконання.

Примуш Микола Васильович, офіційний опонент разової ради, доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології та державного

управління Донецького національного університету імені Василя Стуса (м. Вінниця). Окремі дискусійні питання і зауваження.

1. У дослідженні Н.Ю. Ісаєвої наявний ґрунтовний огляд визначення та структури політичної ідентичності, самоідентифікації особистості на ідеологічному, партійному, персоніфікованому рівнях. Але поняття ідеології та її впливу на формування політичної ідентичності й, як наслідок, на формування громадянської свідомості, не розкритий в належному обсязі. Дослідження набуло б більш глибокого змісту при наявності цього аспекту, особливо при увазі до процесів деідеологізації та розмивання ідеологічних пріоритетів населення в сучасному світі.

2. В сучасній ситуації в Україні, в умовах російської агресії та кровопролитної війни проти нашої держави питання громадянської свідомості стоїть дуже гостро! Незалежна України – молода держава, яка творить не лише свою, а й світову історію! Даній війні притаманна не лише військова, а й інформаційна складова – це зветься гібридною війною. Наша держава набуває свій досвід, але заслуговує й гостро потребує допомоги ззовні, в інформаційному просторі, зокрема. Отже, в дисертаційному дослідженні доцільно було б розглянути механізм впливу Інтернет-мережі на формування політичної ідентичності та громадянської свідомості, а також ризики мережевої маніпуляції та контр-маніпулятивні заходи.

Результати відкритого (онлайн) голосування:

«За» – 5 членів ради.

«Проти» – немає.

На підставі результатів відкритого (онлайн) голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Ісаєвій Наталі Юріївні ступінь доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки зі спеціальності 052 Політологія.

Голова
спеціалізованої
ради

разової
вченої

(підпис)

Олександр
ВИСОЦЬКИЙ